

Den uforfærdede klosterfrøken

Ingeborg Buhl (1890-1982)

Ingeborg Buhls opvækst

Ingeborg Buhls far var den i samtiden berømte filolog og religionshistoriker Frants Buhl (1850-1932). Han havde som ung studeret ved universitetet i Leipzig, hvor han giftede sig med en præstedatter fra Dresden, Frieda Görnemann. Ingeborg Buhl havde således dansk-tyske rødder, og familien boede i hendes 8 første leveår i Leipzig, hvor faderen var professor i teologi.

Men derpå fik professor Buhl et nyt professorat i København. Det viste sig overordentlig svært at finde en god lejlighed, når man sad i Leipzig, så det endte med, at familien fik en lejlighed på skyggesiden af ABC Gade på Østerbro med elendige udendørsarealer, hvor børnene var henvist til at lege i baggården med udsigt til skarnkasser og retirader og med rotterne pilende omkring. Til gengæld var der mange legekammerater. Den energiske mor var nu på jagt efter en bedre lejlighed. Hun endte med at finde en lejlighed i samme gade med udsigt til søerne samt WC og elektrisk lys, en luksus omkring år 1900. De udendørs omgivelser var til gengæld stadig elendige: en skaktagtig baggård at lege i.

Hjemme var børnene som andre overklassebørn i høj grad overladt til tjenestepiger. Deres mor var optaget af at male og deltage i freds- og velgørenhedsforeningers arbejde. En af pigerne var en indfødt kvinde fra Dansk Vestindien, der hed Rosa. Hun var fulgt med en dansk familie fra St. Thomas til København, hvor de ikke længere havde brug for hende. Hun talte en form på pidgin-engelsk, så hun duede ikke som sproglærer. Til gengæld kunne hun fortælle historier om sit hjemland, fabulerende og stærkt overdrevne (bl. a. om en papegøje, der sladrede om børnenes skarnsstreger, når moderen kom hjem fra arbejde), så Ingeborg fik mæreridt om natten. Rosa begyndte som barnepige og stuepige, men endte som enepige, der måtte påtage sig alt i husholdningen, selv madlavning til store selskaber, som der var mange af i hjemmet. Efter 7 år hos familien rejste hun til New York.

Ud i verden

Det var en lettelse for Ingeborg, da hun kunne flytte hjemmefra og slippe for faderens forhistoriske opdragelsesprincipper.

Selvportræt af yngre Ingeborg Buhl i silhouetklip.

Ingeborgs barnepige, Rosa Pizza fra Dansk Vestindien. Fotograf Meyer. København. U.å. Roskilde lokalhistoriske Arkiv.

Hertil kom hans hypernervøse og ubeherskede natur. Ingeborg tog faglærerindeeksamen og blev ansat som Danmarks yngste adjunkt på Hesselager Kostskole. Hun var da kun et år ældre end eleverne i 3. G. Men som hun udtrykte det, så var disciplinen så stram, at den bar selv den yngste og mest uerfarne lærer gennem hans eller hendes begyndervanskeligheder. Her havde hun en god tid, indtil en indlæggelse på Odense Sygehus satte en stopper for en karriere som lærer. Ingeborg Buhl var i hele sit voksenliv plaget af en dårlig konstitution. Det holdt hende nu ikke tilbage fra at kaste sig ud i nye udfordringer, men satte ofte en brat stopper for disse. Mange opfattede hende som hypokonder, og hun har vel i grunden haft et jernhelbred, siden hun kunne overleve 22 operationer og lange hospitalsperioder. Desuden blev hun 92 år gammel. De største udfordringer, hun kastede sig ud i, var hendes lange rejser i Europa og Mellemøsten på tidspunkter, hvor der rasledes med krigssablen. Den første længere udenlandsrejse foretog hun med sin far i 1912, da hun kom med som hans ledsager til en orientalist-kongres i Athen, hvor de også besøgte Grækenlands konge, Georg 1., oprindeligt dansk prins. Siden satte 1. verdenskrig en stopper for enhver rejse lyst.

*Ungdomsportræt af Ingeborg Buhl. Ca. 1920.
Roskilde lokalhistoriske
Arkiv.*

Den store dannelsesrejse

Efter krigens afslutning i 1918 begyndte Ingeborg at spare op til sin store dannelsesrejse i Europa. Hun skulle foretage rejsen på egen hånd, og det skulle vise sig at blive noget af en prøvelse. Samme dag, som hun tog af sted, kunne man læse i aviserne om blodige kampe i hele Tyskland, det såkaldte påskeoprør i 1921. Inflationen var begyndt sin himmelflugt i Tyskland, og arbejdsløsheden var foruroligende høj. Første stop var Berlin, hvor hun skulle bo hos en kusine i forstaden Wilmersdorf (Berlins Hellerup). Her var der fredeligt nok. Trods advarsler tog hun næste dag ind til centrum og fik set de store museer, vist som den eneste gæst. Men da hun skulle hjem igen, buldrede kampvogne gennem byen på vej mod Alexanderplatz – vildt skydende omkring sig. Folk stimlede sammen på gadehjørner i panik, men ingen blev ramt.

Ingeborg overvejede at slutte sin rejse, men var alligevel for opsat på at fortsætte. Toget sydpå omdirigeredes flere gange og holdt før hver jernbanebro og hver station, for at man kunne undersøge, om der var placeret sprængstof, hvad der jævnlige var. Trods disse forhindringer kom toget præcis til Frankfurt. Resten af turen til Basel forløb planmæssigt. Turen videre ned gennem Italien blev mere besværlig. Her var magtkampe mellem Mussolinis sortskjorter og kommunisterne allerede begyndt. I Firenze var skyderierne lige akkurat stilnet af, da frøken Buhl ankom til byen, men skudhuller viste, hvor hedt det var gået til. Hun fik set de kunstneriske highlights, men det meste af tiden gik med at fremskaffe nye tidsbegrænsede visa ved at løbe det danske og det franske konsulat på dørene, da hun siden skulle tilbage via Frankrig. Til sidst opgav hun at fortsætte til Rom.

I stedet gik turen til Frankrig, der ligeledes var hærgnet efter verdenskrigen, men forskånet for regulære kamphandlinger i efterkrigstiden. Ingeborg besluttede at flyve fra Paris til Rotterdam i Holland for at undgå besværet med at søge visum til Belgien. Hun ville dog gerne tage en prøvetur forinden. Det var muligt for en billig penge at få en flyvetur ind over Paris. Det var endnu i flyvningens barndom med åbne flyvemaskiner, så hun fik udleveret en mægtig bjørneskindspels, ditto hue og lukkede briller. Flyets vindspejl var ødelagt, så man ikke kunne se op over "rælingen" for vindtrykket, men heldigvis var der hul i gulvet. Her sad hun med skrævende ben på hver side af hullet og beskuede Paris. Nogle dage efter tog Ingeborg igen til lufthavnen for at flyve til Holland via Bruxelles, hvor der skulle tankes, men

det krævede ikke visum. Det var et større fly med plads til 5 passagerer foruden piloten. Man lettede til tiden, men flyveren var så defekt, at den ikke kunne gå højere op end 200 meter (1000 var det normale). Til gengæld havde man en formidabel udsigt. Til sidst kunne det lille fly ikke mere. I en hastig spiral gik det lige ned i en havremark. Ingen af de ombordværende vidste, hvor man var havnet, men det viste sig, at man var nødlandet i Nordfrankrig. Der blev rekvireret en hestevogn, som kunne transportere passagererne til den nærmeste station. Turen gik igennem en egn, der endnu var mærket af krigens rædsler.

Endelig nåede de stationsbyen Noyon, nærmest kun en ruinby, idet den skiftevis var blevet erobret af tyskerne og franskmændene. Efter lang ventetid kom toget fra Paris til Bruxelles. Da Ingeborg ikke havde visum til Belgien, måtte der en del parlamenteren til, før en flink kontrollør forbarmede sig over hende og slap hende over grænsen. Det gjorde hende så lykkelig, at hun glemte at købe billet til Bruxelles, hvilket skabte nye forviklinger. Først omkring midnat kunne hun forlade stationen i Bruxelles, men kunne hverken finde en drager eller en taxa, og hun havde ingen adresser på hoteller. Der stod hun med sin tunge kuffert. Pludselig kom en ung fyr springende og tog den tunge kuffert trods hendes protester. Så hun blev nødt til at følge efter, og kort tid efter stod de ved en bardisk, hvor fyren bad om et værelse til damen. Hun fik sit værelse og sov som en sten. Næste dag kunne hun passere grænsen til Holland uden videre. Her var der ordnede forhold, og Ingeborg nåede hjem i god behold.

Familien Buhls villa i Hillerød, hvor forældrene tilbragte deres alderdom. Amatørfoto. U.å. Roskilde lokalhistoriske Arkiv.

Forældrenes otium

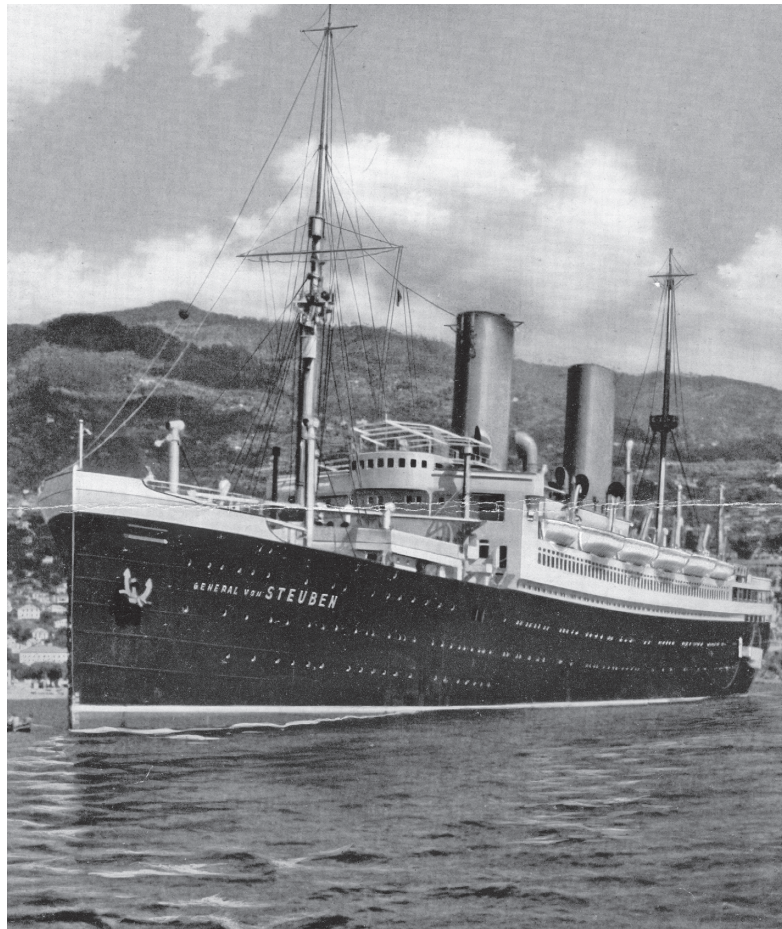
Efter Frants Buhls pensionering købte han og hustruen en stor villa i Hillerød, hvor der var plads til store selskaber og til Ingeborg, som var flyttet hjem igen. Nu fik moderen den idé, at datteren kunne gå op på Det nationalhistoriske Museum på Frederiksborg Slot og spørge, om der ikke skulle være en plads til hende. Siden sin lærerindeeksamen havde hun dyrket kunsthistorie, historie og udvidet sine sprogkundskaber. Hendes dannelsesrejse skal også ses i dette lys. Her blev hun ansat under Otto Andrup, den senere direktør for museet. Hun skulle stå for den ikonografiske behandling af museets tegninger og akvareller. Det vil sige en indgående beskrivelse forud for indførelsen i inventarprotokollen. Både proveniens, motiv og kunstner skulle klarlægges. Det krævede stor sporsans og morede i høj grad Ingeborg. Hun fik lov til at arbejde ret frit: møde sent og gå sent, blive væk i lange sygdomsperioder. Til gengæld var hun heller ikke bleg for at opgive en ferie, hvis der var presserende opgaver. Imens blev privatlivet mere og mere besværligt, efterhånden som forældrene blev affældige og senile. Det lettede, da der blev ansat en privat sygeplejerske. Faderen døde i 1932 og moderen i 1934. Den sidste tid i det store hus var Ingeborg selv sengeliggende. Men så snart moderens begravelse var overstået, tog Ingeborg Buhl sydpå for at restituere sig. Det blev atter en rejse med overraskelser – lige noget for en eventyrlysten dame, der elskede dramatik og uforudsigelighed.

Nye eventyr

Rejsen kom til at forme sig som et krydstogt med skibet "General von Steuben" i Middelhavet med en afstikker til Tenerife. Året var 1935, et år der var præget af kulde og storme. Kaptajnen måtte opgive at gå ind i Casablanças havn på grund af hushøje bølger, og indsejlingen gennem Gibraltar var tilsvarende vanskelig. I Malaga var der så koldt, at Ingeborg blev syg og måtte undvære et besøg i Granada. Næste stop var Ceuta på Afrikas Nordkyst. Her traf hun en ung, lokal mand i bazaren, som hun bad om at være guide. De besøgte både private hjem, baren, hvor mændene holdt til, og skolen, hvor 4-5 klasser undervistes i diverse fag af den samme lærer i spansk uniform, kun assisteret af en lille duks. Derfra gik turen til den marokkanske kaserne, som hun besøgte fra A til Z. De marokkanske soldater fik siden en nøglerolle ved general Francos magtovertagelse i Spanien.

I Algier vovede Ingeborg sig ud i byen på egen hånd. Ski-

bet skulle først sejle kl. 16, så hun prajede en taxa og bad chaufføren om en tur i byen. Han kørte lige hen til bordelgaden i den arabiske Kashba, hvor han beordrede sin kunde ud af bilen, så hun kunne bese de "udstillede varer". Husene var indrettet med kabiner, hver møbleret med en divan. Pigerens af- og påklædning foregik i fuld offentlighed. Pludselig beordrede taxachaufføren sin kunde tilbage til bilen, og i rasende fart gik turen tilbage til krydstogtskibet, hvor landgangen var ved at blive taget, selv om klokken kun var 13. Et held at hun kom tilbage i tide frem for at stå tilbage i en fremmed havn uden ret mange penge på lommen og uden bagage. Da skibet kom til Haifa Havn havde hun mod på en tur til Jerusalem, hvor hun fik en lille araberdreng til at vise rundt. På tilbageturen endte hun i Tel-Aviv og måtte overnatte i byen. Næste morgen stod hun tidligt op for at nå et tog til Haifa, men kom op i det forkerte tog, der kørte til Ægypten. Heldigvis standsede det efter få meters kørsel, og

Krydstogtskibet "General von Steuben", som Ingeborg Buhl rejste med i 1935 i Middelhavsregionen. Reklametryksag ca. 1935. Roskilde lokalhistoriske Arkiv.

hun blev vinket ud af en arabisk embedsmand. Han udpegede det rigtige tog til Haifa, som hun lige kunne nå ved at løbe. Det var siden en gåde, hvordan denne embedsmand kunne vide, at hun sad i det forkerte tog. Atter en gang havde en skytsengel holdt sin hånd over hende.

Klosterfrøken og kunstner

Efter hjemkomsten i 1935 flyttede Ingeborg Buhl ind på Roskilde adelige Jomfrukloster, hvor hun havde været skrevet op siden sin tidligste barndom. Hun var 45 år og egentlig alt for ung til at "gå i kloster" sammen med en flok langt ældre konventualinder, som beboerne blev kaldt. Men som altid var Ingeborg god til at tilpasse sig nye forhold. Trods senge-liggende meget af tiden blev årene på klosteret rige år, idet hun for alvor fik gang i sin forfatterkarriere. Hun var allerede debuteret i 1929 med en novelle i "Tilskueren". Siden havde hun vist sine noveller til Gyldendals forlægger, Aksel Garde. Han mente, hun havde talent, men var ikke interesseret i noveller. I stedet foreslog han hende at omskrive novellen "Sidsel Orne" til en roman. Det forsøgte hun også, men den blev atter afvist. Så endte den i skrivebordsskuffen - ligesom alle novellerne. I 1938 lykkedes det for en veninde at få Det Schønbergske Forlag til at udgive "Sidsel Orne", men på den

Roskilde adelige Jomfrukloster, hvor Ingeborg Buhl flyttede ind i den såkaldte damefløj i 1935. Fotograf Hude 1907. Roskilde lokalhistoriske Arkiv.

betingelse, at de også udgav en novellesamling. Det blev til samlingen "Mellem himmel og jord". De to bøger blev i det store og hele pænt modtaget, men Ingeborg hæftede sig kun ved det negative og opgav igen. Romanen blev siden slidt til laser på folkebibliotekerne.

I 1947 var klosterets økonomi så dårlig, at man overvejede at indlogere damerne på det forfaldne Selsø Slot i Horns Herred og sælge bygningerne i Roskilde til højestbydende. Den praktiske Ingeborg Buhl foreslog nu de andre klosterdamer, at man sparede den dyre, personalekrævende fælleshusholdning og holdt sig selv med kost. Klosterets øverste ledelse, de såkaldte patroner, der var udpeget af stifterinderne Berte Skeels og Margrethe Ulfeldts efterslægt, var straks med på idéen og opgav enhver tanke om salgsplaner. I 1949 kunne Roskilde adelige Jomfrukloster fejre sit 250 års jubilæum. Det skete med stor festivitas og udgivelsen af en bog om stiftelsen skrevet af klosterfrøkenen Ingeborg Buhl (om klosterets kunstsamling) og lokalhistorikeren, direktør Arthur Fang (om klosterets historie).

Igennem årene gik frk. Buhl meget op i livet på klosteret og gav sit besyv med, når der var noget at fejre og gamle traditioner, der skulle holdes i hævd. I 1954 skrev hun en meget morsom sketch til den nytiltrådte priorinde, baro-

Klosterets konventualinder samlet til fælles kaffebord i gården:

Priorinde, frk. Inge von Hedemann (siden gift Kroon), frk. Ingeborg Myhre, frk. Ingeborg Buhl, fru Estrid von Hedemann (mor til priorinden), frk. Louise Heiberg, uidentificeret, frk. Louise Moth og organist, frk. Emma Diderichsen. Amatørfoto, ca. 1940. Roskilde lokalhistoriske Arkiv.

nesse Manon Wedell-Neergaard. Den var udformet som en samtale mellem de to stifterinder om den nye priorinde og hendes kritisable fremtræden. En dame opdraget i 1600-tallet ville naturligvis være ret chokeret, hvis hun stod over for en dame opdraget i 1900-tallet og iagttog hendes klædedragt og måde at føre sig frem på.

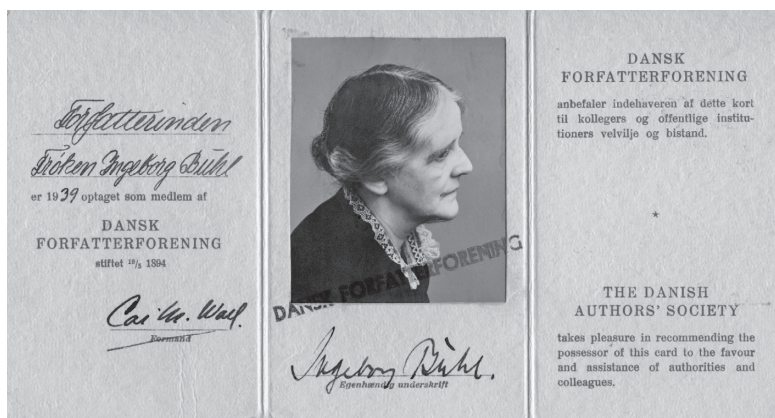
Men Ingeborg holdt ikke fast i gamle traditioner, hvis de var urimelige, som vi har set, da hun foreslog fælleshusholdningen afskaffet. Ved priorindevalget i 1973 var der en kandidat, som beboerne syntes var særlig velkvalificeret, og som de derfor ønskede som deres talskvinde over for klosterets ledelse, nemlig fru Marna Münter-Cutcliffe. Der var bare det problem, at hun ikke var adelig, og det havde hidtil været et ufravigeligt krav. Det fik Ingeborg og nogle af de andre konventualinder på barikaderne, og de fik faktisk gennemtruffet udnævnelsen af fru. Siden var det kun kvalifikationer og ikke adelig byrd, der talte ved fremtidige besættelser af stillingen.

Anerkendelse og plejehjemsliv

Efterhånden havde Ingeborg Buhl fået succes med sin forfattervirksomhed. Fra 1950'erne og langt op i hendes høje alderdom gik det stærkt. Dels kom der en lind strøm af noveller og digte fra hendes hånd, og nu manglede forfattervirksomheden ikke udgivere. Dels gjorde hun en stor indsats som oversætter. Her kom hendes store sprogkundskaber hende til gode. Hun knyttedes til "Hasselbalchs Kulturbibliotek" redigeret af Jacob Paludan. Frøken Buhl kom til at oversætte 25 af seriens mesterværker. Hertil kom endda flere oversættelser, udgivelser af romaner, noveller, digtsamlinger, ordbøger, essaysamlinger og ikke mindst aviskronikker. Det meste blev skrevet på en ældre skrivemaskine liggende i sengen.

Priorinde på Roskilde adelige Jomfrukloster, baronesse Manon Wedell-Neergaard. Udsnit af foto. Henrik Clausen 1966. Roskilde lokalhistoriske Arkiv.

Ingeborg Buhl blev medlem af "Dansk Forfatterforening" i 1939. Medlemskort fra samme år. Roskilde lokalhistoriske Arkiv.

Med tiden kom anerkendelsen i form af priser: 1966 fik hun forfatterkollegernes ærespris, 1970 æresprisen fra "Dansk Oversætterforbund" og i 1977 "Adam Oehenschläger-Legatet". Prisoverrækkelserne foregik i klosterets riddersal, så de andre konventualinder kunne få glæde af arrangementet med tilhørende traktement. Forfatterinden havde også kontakt til mange forfatterkolleger.

Som det fremgår af s. 172-175, var frk. Buhl optaget af at fremstille billedkunst. Hun var en ferm billedkunstner, der tegnede og malede akvareller, ligesom hun fremstillede de fineste papirklip. Hertil kom, at hun havde arvet sin fars musikalitet og derfor kunne sætte musik til nogle af sine egne digte, så hun var også komponist. Dette multitalent benyttede hun i dele af sit forfatterskab. Til dette hører flere billedbøger for småbørn med fabulerende fortællinger, hvor hun selv har stået for illustrationerne. Bøgerne sprudler af kunstnerindens fantasi, og de personlige tegninger giver en særlig symbiose mellem tekst og tegninger, som man sjældent oplever i andre småbørnsbøger, hvor forfatter og illustratør ikke er en og samme person. Hendes mange papirklip vidner om samme fantasi og stor tålmodighed med papir og saks, idet meget er blevet til i sengen. Roskilde lokalhistoriske Arkiv har en stor samling af hendes kunstneriske frembringelser, der giver et unikt billede af denne multikunstner.

Kay Nielsen fra "Dansk Forfatterforening" overrækker Ingeborg Buhl "Adam Oehenschläger Legatet" på 4000 kr. den 23. juni 1977. Foto: Mik Eskestad. Roskilde lokalhistoriske Arkiv.

I 1977, da frk. Buhl nærmede sig de 90 år, kunne hun ikke længere klare at bo alene, når hun altid var sengeliggende. Da Roskilde Kloster hørte til Himmelev Sogn flyttede hun ind på plejehjemmet "Himmelev gamle Præstegård". På trods af sin fremskredne alder faldt hun også til her, ikke mindst fordi der var ungdom blandt de ansatte. Det lavede hende gevaldigt op. Hun kunne også fortsætte med sine kunstneriske og dekorative sysler som en flittig benytter af plejehjemmets terapilokale. Hendes ukuelige viljestyrke gjorde, at hun igen og igen stod op og greb penslen eller skrivemaskinen for at udfolde sig kunstnerisk. Ved en enkelt lejlighed arrangerede hun en klassisk koncert for beboerne på plejehjemmet med en kongelig operasanger. Som sædvanlig optrådte hun selv med stor værdighed i sin stilige sorte kjole i et ældre snit end dagens mode. På sin 90 års fødselsdag blev hun fejret i riddersalen på Roskilde Kloster. Alt i alt fik hun nogle gode år på plejehjemmet i Himmelev i trygge omgivelser. Hun døde i 1982 i en alder af 92 år trods de lange sygdomsperioder, der i princippet burde have lagt hende i graven flere årtier i forvejen. Hun ligger begravet på Himmelev Kirkegård.

*Ungdomsbillede af
Ingeborg Buhl. U.å.
Roskilde lokallhistoriske
Arkiv.*

Kilder og litteratur:

Afsnittene i Ingeborg Buhl-biografien om barndom og ungdom indtil tiden på Roskilde Kloster bygger på forfatterindens udgivne erindringer: "Viltre tråde" og "Trådene tvindes". Resten bygger på samtaler, avisstof og forfatterindens store personarkiv i Roskilde lokalhistoriske Arkiv.

Buhl, Ingeborg. Samtale med Eva Tønnesen på Roskilde Kloster i 1977. Ditlevsen, Anne Marie (Frk. Buhls niece). Samtaler med Eva Tønnesen i 1990.

Ingeborg Buhls privatarkiv 1890-1982. Roskilde lokalhistoriske Arkiv.

Brovst, Bjarne Nielsen. Interview med Ingeborg Buhl i Danmarks Radio den 1. juni 1979. Gengivet i bogen Ingeborg Buhl 1890-1990, s. 50-68.

Buhl, Ingeborg: Viltre tråde. Erindringsglimt I. Barndom og ungdom. 1975.

Buhl, Ingeborg: Trådene tvindes. Erindringsglimt II. Modningsår. 1976.

Deurs, Piet van: Roskilde Kloster. Den Skeel-Iul-Brahe'ske Stiftelse 1699-1999. Grønlunds Forlag 1999.

Ingeborg Buhl 1890-1990. Poul Kristensens forlag 1992.

Ninka: Interview med Ingeborg Buhl. Politiken 20/6 1969.

Roskilde adelige Jomfrukloster 1699-1949. Ved Arthur Fang og Ingeborg Buhl. Roskilde 1949.

*Ingeborg Buhls
illustration til H. C.
Andersens eventyr:
"Historien om en
moder".*